

Språkutvikling hos barn:

Ny metode – like funn

Per Olav Solberg
redaksjonssjef

Det er ikke nødvendigvis originaliteten ved forskningen som er drivkraften til Mari Vaage Wang.

KROPP: Barns motorikk og utfoldelse har tradisjonelt ikke vært innenfor psykologiens interessefelt.

Foto: Stefan Schmitz / Flickr

I sin doktorgradsoppgave har Vaage Wang sett på sammenhengen mellom språklig og motorisk utvikling hos barn i førskolealder. Hun har også sett på hvordan ulike typer atferdsvansker henger sammen med forsinket språkutvikling.

– Det nye med denne forskningen er først og fremst innfallsvinkelen og metoden jeg har brukt, ikke funnene i seg selv. Det er gjort flere *kliniske* studier på sammenhengen mellom språk og motorikk, men ingen som har tatt utgangspunkt i en svært omfattende, kvantitativ undersøkelse med innsamlede data fra titusenvise av respondenter, sier forskeren, som disputerte i slutten av mai.

– Man tenker ikke intuitivt at språk og motorikk kan ha noe med hverandre å gjøre

Undersøkelsen Vaage Wang refererer til, er Den norske mor- og barnundersøkelsen (MoBa). MoBa er Folkehelseinstituttets innsamling av data fra gravide mødre over en periode fra 1999 til 2008. Over 100 000 kvinner har bidratt, noe som gir en enorm mengde innsamlet datamateriale som svært mange forskere kan bruke. Hovedformålet med MoBa er å finne årsaker til alvorlige sykdommer hos barn, men dette har ikke vært Vaage Wangs anliggende.

– Et så stort materiale gir muligheter for også å undersøke sammenhenger som ikke nødvendigvis har med barns sykdom å gjøre. Jeg har vært opptatt av å bruke dataene til å se på barns utvikling, sier hun.

Resultatene til forskeren bygger på analyser av mødres rapportering i tre ulike spørreskjema der barna er henholdsvis 1½, 3 og 5 år gamle. Hele 24 000 mødre er med i Vaage Wangs utvalg. Det bør være nok data å analysere til å si noe velbegrunnet om sammenhengen mellom språk og motorisk utvikling hos barn.

– Styrken ved denne studien er datamengden. Den største svakheten er at spørreskjemaer ikke går veldig detaljert til verks. Vi har heller ikke sett barna, og må stole på at det mødrene rapporterer, er korrekt og sier noe om barnas utvikling over tid.

Hva er årsak til hva?

– Hva er det viktigste du har funnet ut?

– Det viktigste å ta med seg videre er bekreftelsen på at bildet er komplisert og sammensatt. Det er mulig å si at det er en sammenheng både mellom språklig utvikling og motorikk og språklig utvikling og atferdsvansker hos førskolebarn, men hva de eksakte sammenhengene er, og hva som er årsakssammenhengene, vet vi for lite om. Det gjør også at det iblant kan være vanskelig å se den praktiske betydningen av det man gjør. Funnene er ofte for vage til at man kan anvende dem direkte, og konklusjonen blir at «mer forskning trengs», sier hun.

I STARTGROPA: Mari Vaage Wangs doktorgrad er ikke et slutt punkt, men bare begynnelsen på en trolig lang forskerkarriere om barns språkutvikling.

Foto: Mari Vaage Wang

– *Hva tenker man er hovedforklaringen på at språk og motorikk henger sammen?*

– Det vet vi fortsatt for lite om, men det er mange meningsfulle teorier om hva som er årsakene.

Det er jo noe av poenget med forskningen, å forsøke å finne ut av om teoriene stemmer. Men våre resultater kan ikke si noe om retningen på sammenhengene. Vi vet ikke hva som er årsak til hva: Er det språket som påvirker motorikken? Eller motorikken som påvirker språket? Eller er det en tredjefaktor som påvirker begge deler?

– *En slik tredjefaktor kan vel være passive foreldre som stimulerer barna i svært liten grad, noe som kan gå ut over både språk og motorikk?*

– Som i mye annen psykologisk forskning er både arv og miljø involvert i å forklare sammenhengene. Familiemiljøer man tenker seg kan være skadelige eller ha negative konsekvenser for barns utvikling, kan også ha en arvelig komponent.

– *Har disse foreldrene et dårligere genetisk utgangspunkt enn andre foreldre?*

– Når man for eksempel finner at mødre med lav utdanning har barn som sliter med dårlig språk, kan forklaringen på barnets språkvansker være dårlig språklig stimulering hjemme. Men dette kan igjen være en konsekvens av en genetisk sårbarhet hos mor som man kan tenke seg også finnes hos barnet. Det kan derfor være vanskelig å vite om det er det genetiske grunnlaget eller om det er miljøet som har størst betydning for barnets språkutvikling.

– *I hvilken grad fanger MoBa opp familiemiljøer som kan være skadelige for barna?*

– Det er ikke så godt å si hvordan et familiemiljø som kan være skadelig for barnet, ser ut. Skjemaene som mødrene svarer på, inneholder punkter om utdanning, inntekt og andre demografiske spørsmål. Barnets vekt ved fødselen, lengden på svangerskapet og barnets tilstand ved fødselen er også data vi har. Disse dataene kan gi visse indikasjoner på hvem som kan ha høyere risiko for å utvikle språkvansker. Men derfra til å vite mer eksakt hvilket familiemiljø barnet lever i, er det vanskelig å få innsikt i ved denne typen forskning, slår Vaage Wang fast.

Videre, videre ...

– *Blir du som forsker frustrert over ikke å kunne være mer tydelig på funnene du gjør?*

– Tvert imot, det bare øker nysgjerrigheten. Det er spørsmålene som driver meg, mer enn resultatene. For hver dør man åpner, befinner det seg et hav av nye dører man må forsøke å åpne. Det tar aldri slutt, og der ligger også mye av drivkraften min. Men jeg håper selvsagt også at forskningen på et tidspunkt får verdi også for klinisk praksis.

– *Hvorfor valgte du dette forskningstemaet?*

– Jeg har lenge vært opptatt av språk. Jeg tenker at språket er et slags spill for kognisjonen og hvordan vi tenker. Det er en komponent som i stor grad er berørt ved mange typer psykologiske vansker. På den andre siden har motorikk vært forsømt i psykologien. Tradisjonelt forbinder man ikke motorikk med sjelen eller mental helse. Man tenker ikke intuitivt at språk og motorikk kan ha noe med hverandre å gjøre. Da er det lettere å tenke at barn som sliter med språket, også får atferdsvansker. Det at man ikke blir forstått eller ikke forstår andre, kan være frustrerende. Å prøve å finne ut mer om sammenhengene mellom språk og utvikling, eller vansker på andre områder, er det jeg synes er aller mest spennende.

– *Du fikk ett år fri og ubegrenset med midler. Hva ville du forsket på?*

– Jeg ville nok forsket videre på dette feltet. Jeg kunne veldig godt tenkt meg å komme tettere på barna, gjennom å intervju dem og teste språkferdighetene deres, helst fra måned til måned hvis det var mulig, og undersøkt endringer over tid. Utvalget skulle vært relativt stort og inkludere barn med både godt og dårlig språk. – *Vet du hva du skal i gang med nå?* – Ja. Jeg skal forske videre innenfor dette feltet på Folkehelseinstituttet. Her vil jeg være prosjektleder i SOL-studien som er den studien doktorgradsoppgaven min har vært en del av. Mens det i doktorgraden var data fra mødre som dannet grunnlaget for analyser og funn, har vi i tillegg spørreskjemaer som går ut til ansatte i barnehager og etter hvert også til lærere. Det vil gi oss et bredere materiale å analysere, og kanskje kommer vi nærmere en forklaring på noen av sammenhengene mellom språk og utvikling, sier Mari Vaage Wang.

MARI VAAGE WANG

- Prosjektleder ved Folkehelseinstituttet, hvor hun forsker på språk og læring

- Forsvarte 27. mai 2014 avhandlingen *Language, motor skills and behavior problems in preschool years* for ph.d.- graden ved Universitetet i Oslo